

سرشناسه: بابایی، امید، ۱۳۶۱ -

عنوان و نام پدیدآور: مردم‌شناسی استرک / امید بابایی، سمیه صادقی.

مشخصات نشر: کاشان: مرسل، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۲۲۴ ص.: مصور (بخشی رنگی).

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۲-۳۹۷-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: مردم‌شناسی استرک

شناسه افزوده: صادقی، سمیه، ۱۳۶۴ -

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ب۲ ۱۵۵ س/DSR۲۰۷۲

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۹۴۴۲

شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۰۴۹۹۸

■ مردم‌شناسی استرک

■ امید بابایی - سمیه صادقی

■ چاپ اول / ۱۳۹۴ / ۱۰۰۰ نسخه

■ چاپخانه: نهضت

■ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۲-۳۹۷-۶

■ قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

■ حق چاپ محفوظ است و تکثیر کل یا بخشی از این کتاب

شرعاً و قانوناً مجاز نمی‌باشد.

✉ ناشر برگزیده ۲۵ دوره

مؤسسه بین‌المللی کتاب تهران، ۸۹ و ۱۳۸۴

✉ ناشر شایسته تقدیر سال ۱۳۹۲

www.morsalpub.com

ص پ: ۸۷۱۳۵/۱۳۳۵

تلفکس: ۰۳۱-۵۵۴۵۴۵۱۳ همراه: ۳۵۴۶ ۱۶۱ ۰۹۱۳

www.morsalpub.com

فروش اینترنتی:

انتقادات و پیشنهادات خود را به شماره ۰۳۶۱۴۴۵۴۵۱۳ ارسال نمایید.

مردم‌شناسی استرک

مؤلفین:

امید بابایی

(عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

تسمیه صادقی

انتشارات مرسل

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۵
------------	----

فصل اول: کلیات

۱- جغرافیای طبیعی.....	۱۸
۱-۱ موقعیت جغرافیایی.....	۱۸
۱-۲ زمین شناسی.....	۲۰
۱-۳ ناهمواری ها.....	۲۲
۱-۴ آب و هوا.....	۲۳
۱-۵ منابع تامین آب.....	۲۴
۱-۶ پوشش گیاهی.....	۲۴
۱-۷ پوشش جانوری.....	۲۴
۱-۸ معادن.....	۲۵

۲۵	۲- جغرافیای انسانی.....
۲۵	۲-۱ جمعیت.....
۲۷	۲-۱-۱ ساختار جمعیت.....
۲۹	۲-۱-۲ مهاجرت.....
۳۰	۲-۲ وضعیت سواد.....
۳۰	۲-۳ وضعیت اشتغال.....
۳۱	۳- جغرافیای تاریخی-اجتماعی.....
۳۱	۳-۱ وجه تسمیه.....
۳۳	۳-۲ پیشینه تاریخی.....
۳۴	۳-۳ دین و مذهب.....
۳۵	۳-۴ نژاد، زبان و گویش.....
۳۵	۳-۵ حوادث تاریخی-طبیعی.....
۳۸	۳-۶ بافت روستا.....
۳۹	۳-۷ محلات.....
۳۹	۳-۸ اماکن تاریخی.....
۳۹	۳-۸-۱ زیارتگاه شاهزاده قاسم بن جعفر بن علی بن ابیطالب (ع).....
۴۳	۳-۸-۲ مساجد.....
۴۵	۳-۸-۳ آب انبارها.....
۴۶	۳-۸-۴ حمام عمومی.....
۴۶	۳-۸-۵ خانه‌های قدیمی.....
۴۶	۳-۸-۶ قبرستان‌ها.....
۴۸	۳-۹ اماکن فرهنگی.....
۴۸	۳-۹-۱ مدارس.....
۴۹	۳-۹-۲ کتابخانه‌ها.....
۵۰	۳-۹-۳ کانون فرهنگی و هنری منتظر المهدی (عج).....
۵۰	۳-۹-۴ پایگاه شهید باهنر.....

۵۱	 ۳-۹-۵ حسینه‌ها
۵۲	 ۳-۱۰ اماکن اداری، درمانی، ورزشی
۵۲	 ۳-۱۰-۱ شورای اسلامی و دهیاری
۵۳	 ۳-۱۰-۲ درمانگاه حاج عباس اطمینان
۵۳	 ۳-۱۰-۳ سالن ورزشی

فصل دوم: کشاورزی و دامداری

۵۶	 ۱- کشاورزی
۵۶	 ۱-۱ محصولات کشاورزی
۶۰	 ۱-۲ برخی از اصطلاحات کشاورزی
۶۱	 ۱-۳ واحدهای اندازه گیری در کشاورزی
۶۲	 ۱-۴ آبیاری
۶۴	 ۱-۵ مشاغل سنتی مرتبط با کشاورزی
۶۴	 ۱-۵-۱ مساحی
۶۴	 ۱-۵-۲ مقنی
۶۴	 ۱-۵-۳ میرابی
۶۵	 ۱-۵-۴ جوپایی
۶۵	 ۱-۵-۵ دشتبانی
۶۶	 ۲- دامداری
۶۶	 ۲-۱ محصولات دامی
۶۷	 ۲-۲ محل نگهداری دام
۶۷	 ۲-۳ برخی از اصطلاحات دامداری
۶۸	 ۲-۴ مشاغل سنتی مرتبط با دامداری
۶۸	 ۲-۴-۱ گاوزنی
۶۸	 ۲-۴-۲ چوب داری (دلالی)

۶۸	۲-۴-۳ پشم چینی
۶۹	۲-۴-۴ چوپانی
۶۹	۲-۴-۵ مُکاری

فصل سوم: خوراک، پوشاک، مسکن

۷۲	۱- خوراک
۷۲	۱-۱ غذاهای محلی
۷۴	۱-۲ نوشیدنی‌های سنتی
۷۵	۱-۳ غذاها و سفره‌های نذری
۷۸	۲- پوشاک
۷۸	۲-۱ پوشاک زنان
۸۰	۲-۲ پوشاک مردان
۸۳	۳- مسکن
۸۳	۳-۱ کیفیت ابنیه
۸۴	۳-۲ معماری بافت تاریخی
۸۵	۳-۳ نحوه ساخت خانه‌ها در قدیم
۸۶	۳-۴ اجزای خانه‌ها در قدیم
۸۸	۳-۵ نحوه گرم کردن خانه‌ها در قدیم

فصل چهارم: مشاغل قدیمی

۹۰	۱- خبازی
۹۰	۲- قصابی
۹۱	۳- سلیمانی
۹۱	۴- حمامی
۹۲	۵- لحاف دوزی

۹۳	۶- چینی بندزنی
۹۴	۷- خار کنی
۹۴	۸- زغال درست کنی
۹۴	۹- خشت مالی
۹۵	۱۰- آسیابانی
۹۶	۱۱- مشاغل مرتبط با طب سنتی
۹۶	۱۱-۱ طبابت
۹۶	۱۱-۲ شکسته بندی
۹۶	۱۱-۳ کجالی
۹۷	۱۱-۴ تل بردار
۹۷	۱۱-۵ حجامت
۹۷	۱۱-۶ تیغ زنی
۹۷	۱۱-۷ زالویی و زالو فروشی

فصل پنجم: صنایع دستی

۱۰۱	۱- اسپندبافی
۱۰۱	۲- طناب بافی
۱۰۲	۳- سبذبافی
۱۰۲	۴- بالان دوزی
۱۰۴	۵- نخ ریزی
۱۰۴	۶- جولاهی (کرباس بافی)
۱۰۵	۷- گلدوزی
۱۰۶	۸- گلیم بافی
۱۰۶	۹- زیلوبافی
۱۰۷	۱۰- قالی بافی

فصل ششم: بازی‌های سنتی

- ۱- تپله بازی ۱۱۹
- ۲- هفت سنگ ۱۱۹
- ۳- آفتاب مهتاب ۱۲۰
- ۴- توپ و چفته (عمله‌ای) ۱۲۰
- ۵- تیر کمان ۱۲۰
- ۶- کاردک بازی (مردومنی) ۱۲۱
- ۷- کاسه بازی ۱۲۱
- ۸- لاتیبری ۱۲۱
- ۹- شمع، گل، پروانه ۱۲۱
- ۱۰- جلاد و پادشاه ۱۲۲
- ۱۱- خونه بازی (لی لی) ۱۲۲
- ۱۲- یه قُل دو قُل ۱۲۴
- ۱۳- گردوبازی ۱۲۴
- ۱۴- دوزبازی ۱۲۵

فصل هفتم: آداب و رسوم و اعتقادات

- ۱- مناسک گذر ۱۲۹
- ۱-۱ تولد ۱۲۹
- ۱-۱-۱ سیسمونی نوزاد ۱۲۹
- ۱-۱-۲ زایمان ۱۲۹
- ۱-۱-۳ جشن پس از زایمان ۱۳۰
- ۱-۱-۴ حمام زی یسبونی ۱۳۱
- ۱-۱-۵ ختنه کردن نوزاد پسر ۱۳۲
- ۱-۱-۶ سوراخ کردن گوش نوزاد دختر ۱۳۲
- ۱-۱-۷ عقیقه ۱۳۲

۱۳۳	۸-۱-۱ اعتقادات مربوط به زایمان و نوزادی
۱۳۵	۲-۱ ازدواج
۱۳۵	۱-۲-۱ خواستگاری
۱۳۶	۲-۲-۱ مهربرون
۱۳۶	۳-۲-۱ خرید عروسی
۱۳۶	۴-۲-۱ حمام حنابندان
۱۳۷	۵-۲-۱ مراسم عقد و عروسی
۱۳۸	۶-۲-۱ اسفندی، عیدی، قربانی
۱۳۸	۷-۲-۱ خلعتی
۱۳۹	۸-۲-۱ عروس گزارون
۱۳۹	۹-۲-۱ جابخالگی (پاتختی)
۱۳۹	۱۰-۲-۱ جهاز عروس
۱۴۰	۱۱-۲-۱ اصطلاحات مرتبط با ازدواج
۱۴۱	۳-۱ مرگ
۱۴۱	۱-۳-۱ عزاداری
۱۴۲	۲-۳-۱ اعتقادات مربوط به مرگ
۱۴۲	۲-آیین‌های مذهبی
۱۴۲	۱-۲ مراسم ماه رمضان
۱۴۳	۱-۲-۱ سحرخوانی
۱۴۳	۲-۱-۲ احیا شب‌های قدر
۱۴۳	۳-۱-۲ رسم هوم بابایی
۱۴۵	۴-۱-۲ شب نیمه ای عروس
۱۴۵	۲-۲ اعیاد مذهبی
۱۴۵	۱-۲-۲ عید فطر
۱۴۶	۲-۲-۲ عید قربان
۱۴۶	۳-۲-۲ عید غدیر

۱۴۷	۲-۳ مراسم ماه محرم
۱۴۷	۲-۳-۱ نحوه برگزاری مراسم
۱۴۹	۲-۳-۲ انواع روضه خوانی ها
۱۵۰	۲-۳-۳ آیین های سنتی محرم
۱۵۰	۲-۳-۳-۱ چاوش عزا
۱۵۰	۲-۳-۳-۲ نخل گردانی
۱۵۲	۲-۳-۳-۳ جریده گردانی
۱۵۴	۲-۳-۳-۴ علامات گردانی
۱۵۵	۲-۳-۳-۵ سقایه
۱۵۶	۲-۳-۳-۶ مراسم کُتل
۱۵۶	۲-۳-۴ نذورات محرم
۱۵۷	۲-۳-۵ اعتقادات محرم
۱۵۷	۳- آیین های باستانی
۱۵۷	۳-۱ شب چله (شب یلدا)
۱۵۸	۳-۲ اسفندی
۱۵۸	۳-۳ پنجه (خَمْسِه مُسْتَرْقَه)
۱۶۰	۳-۴ چهارشنبه سوری
۱۶۰	۳-۵ عید نوروز
۱۶۲	۳-۶ سیزده به در
۱۶۲	۴- آداب سفرهای زیارتی
۱۶۴	۵- باورها و اعتقادات عامیانه

فصل هشتم: ادبیات شفاهی

۱۷۱	۱- ضرب المثل ها
۱۷۲	۲- اصطلاحات

۱۷۵.....	۳- کنایه ها
۱۷۶.....	۴- سوگندها
۱۷۷.....	۵- دعاها
۱۷۷.....	۶- نفرین ها
۱۷۸.....	۷- تعارفات
۱۷۸.....	۸- آواها و اصوات
۱۷۹.....	۹- اشعار عامیانه
۱۸۲.....	۱۰- مثل ها
۱۸۳.....	۱۱- لالایی ها
۱۸۴.....	۱۲- قصه ها
۱۹۱.....	۱۳- گویش ها
۲۰۵.....	فهرست منابع
۲۰۷.....	تصاویر

مردم‌شناسی، شاخه‌ای از انسان‌شناسی فرهنگی است که به مطالعه فرهنگ و آداب و رسوم، در جوامع محدود و روستایی می‌پردازد. هر روستا به عنوان یک جامعه دارای فرهنگی خاص است که آن را از سایر جوامع، متمایز می‌سازد. اصولاً فرهنگ یک جامعه، نحوه زندگانی افراد آن جامعه، برای به حداکثر رساندن تطابق با محیط مادی و معنوی است. از این رو فرهنگ، وسیله‌ای است که از طریق آن انسان‌ها می‌آموزند که از ابتدای تولد تا به هنگام مرگ چگونه در جامعه مشارکت داشته باشند. باید توجه داشت که هر فرهنگی در سطح بسیار وسیع متشکل از چهار سطح اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و اعتقادی مرتبط به یکدیگر است. تفکیک این سطوح از یکدیگر امری مشکل است اما به هر جهت در تحقیقات مردم‌شناسی سعی می‌شود عناصر متشکله آنها را نشان داد. در تحقیق حاضر تلاش بر این بوده است که اجزای فرهنگی روستای استرک که یکی از روستاهای دهستان کوهپایه از بخش مرکزی شهرستان کاشان می‌باشد، به طور نمونه مورد بررسی قرار گیرد.

چنین مطالعه‌ای مستلزم نگرشی تاریخی - فرهنگی نسبت به جامعه مورد نظر است. از آنجا که نگرش مذکور در مردم‌شناسی به تکنیک‌های تحقیقاتی مختلفی نیازمند است، لذا در تحقیق حاضر از تکنیک‌هایی چون مطالعه کتابخانه‌ای، مشاهده مشارکتی و عینی آداب و رسوم زمان حاضر و هم‌چنین مشاهده غیر مشارکتی و توصیفی آداب و رسوم گذشته از طریق مصاحبه با افراد مطلع محلی و صاحب نظر در امور مختلف استفاده شده است. مطالب این مجموعه که در طول چندین سال گردآوری شده است، در هشت فصل تحت

عناوین کلیات، کشاورزی و دامداری، خوراک و پوشاک و مسکن، مشاغل قدیمی، صنایع دستی، بازی‌های سنتی، آداب و رسوم و اعتقادات و ادبیات شفاهی ارائه شده است. از آنجا که مجموعه حاضر اولین گام در راه معرفی روستای استرک می‌باشد، بنابراین از کاستی‌ها نمی‌تواند به دور باشد و با امید قلم نقد و راهنمایی خوانندگان گرامی می‌توان راه را برای ادامه کار هموارتر یافت. بی تردید همکاری و همیاری سازمان‌ها و نهادهای شهرستان کاشان و هم‌چنین دهیاری و شورای اسلامی روستای استرک عاملی مؤثر در به ثمر رسیدن این مجموعه بوده است. لذا بر خود لازم می‌دانیم از تمامی عزیزان به‌ویژه آقایان مهندس غلامرضا حسینی مقدم و سید مهدی مصطفوی که با ارائه اطلاعات، آمار، نظرات و تجارب خود، ما را یاری نمودند، صمیمانه سپاسگزاری نماییم. سپاس آخر را به خانواده‌های عزیزمان تقدیم می‌کنیم که همواره یاری آنها مصداق بی‌ریای سخاوت بوده است. امید آنکه مطالب این مجموعه بتواند مورد استفاده محققان، مسئولان و علاقه‌مندان به این دیار قرار گیرد.

امید بابایی - سمیه صادقی
زمستان ۱۳۹۳